

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2007 vp

Hallituksen esitys laiksi vuorotteluvapaalain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2007 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vuorotteluvapaalain muuttamisesta (HE 77/2007 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä lakialoitteen (LA 26/2007 vp) vuorotteluvapaalain 5 §:n muuttamisesta (Päivi Räsänen /kd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 16 päivänä toukokuuta 2007.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Raila Kangasperko, työministeriö

- lakimies Anu-Tuija Lehto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sopimusvastaava, lakimies Heli Ahokas, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Paula Ilveskivi, Akava ry
- asiantuntija Katja Leppänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lainopillinen asiamies Risto Tuominen, Suomen Yrittäjät ry
- työmarkkina-asiamies Kai Kullaa, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry
- neuvottelupäällikkö Jukka Maarianvaara, Terveiden- ja sosiaalihuoltoalan ammattijärjestö TEHY ry
- puheenjohtaja Mirja Erlund, Yrittäjänäisten Keskusliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksen mukaan vuorotteluvapaalain voimassaoloa jatketaan vuoden 2009 loppuun. Vuorotteluvapaajärjestelmää koskevia säännöksiä täsmennetään siten, että vuorotteluvapaan jaksottaminen ja pidentäminen sekä tilapäinen työhön paluu määritellään ja niitä koskevia säännöksiä tarkennetaan. Työssäoloedellytys pidennetään vuodesta 13 kuukauteen ja sitä koskevaa säännöstä yksinkertaistetaan.

Vuorottelukorvauksen perusteena olevan palkkatulon määrittämistä koskevaa säännöstä yksinkertaistetaan vuorotteluvapaan hallinnoinnin helpottamiseksi ja korvausten maksamisen nopeuttamiseksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2008 talousarvioesitykseen, ja se on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 26/2007 vp ehdotetaan vuorotteluvapaalain 5 §:ää muutettavaksi siten, että työntekijällä olisi välittömästi äitiys- ja vanhempainloman tai hoitovapaan jälkeen mahdollisuus

vuorottelukorvaukseen, jos palvelussuhde samaan työnantajaan on yhdenjaksoisesti kestänyt vähintään vuoden välittömästi ennen vuorotteluvapaata edeltäneen äitiys-, isyys- ja vanhempainloman tai hoitovapaan alkamista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT**Perustelut****Vuorotteluvapaajärjestelmän merkitys**

Vuorotteluvapaata on pitänyt vuodesta 1996 alkaen tämän vuoden kesäkuun loppuun mennessä noin 123 000 palkansaajaa. Naisten osuus vuorottelijoista ja sijaisista on ollut keskimäärin 71 %. Vuorottelijoiden keski-ikä on 43 vuotta, ja se on viime vuosina jonkin verran noussut. Vuorottelijat ovat tavallisesti alempia toimihenkilöitä tai työntekijöitä, ylempiä toimihenkilöitä on vajaa kolmannes. Puolet vuorottelijoista on kuntasektorilla, kolmasosa yrityksissä ja kymmenesosa valtiolla.

Vuorotteluvapaa lisää tutkimusten mukaan selvästi palkansaajien työssä jaksamista ja sijaisen työllistymisedellytyksiä. Muihin palkansaajiin verrattuna vuorottelijat kokivat useammin kiirettä ja vaikeuksia jaksaa työssään. Yleisimmät motiivit vuorotteluvapaan käytölle ovat halu pitää taukoa työelämästä ja saada lisää aikaa perheelle ja harrastuksille, työpaineet ja stressi, levon tarve sekä elämänarvojen uudelleenarviointi.

Vuorotteluvapaan pituus on keskimäärin 6,8 kuukautta. Vuorottelijat käyttävät vapaansa tutkimusten mukaan latautumiseen, matkusteluun ja harrastuksiin, elämänarvojen pohdintaan, kuntoutukseen sekä lastenhoitoon. Vuorotteluvapaan käyttö harrastusluonteiseen opiskeluun ja ammatilliseen täydennyskoulutukseen on vähentynyt sen jälkeen, kun vuonna 2002 osittainen ammattikoulutusraha poistettiin ja parannettiin mahdollisuuksia koulutusvapaisiin. Vuorotteluvapaan ansiosta useimmat vuorottelijat kokivat henkisen ja fyysisen hyvinvointinsa, moti-

vaationsa sekä suhteiden perheenjäseniinsä parantuneen.

Työnantajien kokemusten mukaan vuorotteluvapaajärjestelmästä on hyötyä työn tuottavuudelle ja henkilöstön jaksamiselle. Vaikka vuorotteluvapaa aiheuttaa sijaisten perehdyttämistä ja töiden uudelleenjärjestelyjä, työnantajat arvioivat kuitenkin hyödyt haittoja suuremmiksi.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan vuorotteluvapaasta säädetään pysyvä laki sen jälkeen, kun järjestelmän rahoituksesta on sovittu. Valtioneuvosto on asettanut kesäkuussa 2007 laajapohjaisen sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka yhtenä tehtävänä on selvittää työvuorottelua. Koska komitean selvitystyö järjestelmän rahoituksesta on vasta käynnistymässä, vuorotteluvapaalaki ehdotetaan säädettäväksi määräaikaiseksi, ja vasta selvitystyön valmistuttua on tarkoitus säätää pysyvästä järjestelmästä.

Valiokunta pitää vuorotteluvapaajärjestelmää hyvin tärkeänä ja katsoo, että se on osoittautunut hyväksi tavaksi jakaa työtä. Valiokunta korostaa vuorotteluvapaan merkitystä pyrittäessä tukemaan työntekijöiden jaksamista ja työurien pidentämistä sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista. Työnantajan kannalta vuorotteluvapaa vaikuttaa myönteisesti vähentämällä sairauslomia ja siirtämällä eläköitymistä, mahdollistamalla uuden työvoiman saamisen sijaisista sekä luovuuden ja tuottavuuden lisääntymisen parantamalla vuorottelijan motivaatiota, osaamista ja henkistä hyvinvointia. Työntekijälle vuorotteluvapaa antaa tilaisuuden ottaa tauko kiireisestä työrytmistä, kuntoutua ja koota voimia sekä virkistyä. Vapaan voi käyttää myös opiskeluun taikka lasten, puolison tai ikääntyvien vanhempien hoitoon. Työttömälle vuorotte-

lu antaa tilaisuuden päästä oikeaan työpaikkaan näyttämään kykynsä, ja se johtaa usein pysyvään työllistymiseen kyseiselle alalle tai kyseiseen työpaikkaan.

Valiokunta kiirehtii toimia vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamiseksi. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa asiasta (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Vuorotteluvapaajärjestelmä ei koske yrittäjiä. Kuitenkin monilla pienyrittäjillä on vaikeuksia huolehtia omasta jaksamisestaan ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan vuorotteluvapaajärjestelmän ulottaminen yrittäjiin selvitetään. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös pienyrittäjien jaksamista ja perhe- ja työelämän yhteensovittamista edistetään.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunnan suorittaman asiantuntijakuulemisen yhteydessä on tehty vuorotteluvapaalakiin eräitä lähinnä lakiteknisistä täsmennys- tai selvennysehdotuksia. Valiokunta pitää tärkeänä, että niiden tarpeellisuus tutkitaan vuorotteluvapaalain vakinaistamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä.

3 §. Lakiehdotuksen 3 §:n 6 kohtaan valiokunta ehdottaa täsmennystä, josta ilmenee, että kyse on tilapäisestä työhönpaluusta vuorotteluvapaan myöntäneen työnantajan työhön.

Valiokunnan muutosehdotukset

23 §. Eduskunta on 24.10.2007 hyväksynyt lakiehdotukset valtioneuvostosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja eräiden tehtävien siirtämisestä työ- ja elinkeinoministeriöön. Näillä laeilla lakkautetaan työministeriö ja siirretään vuorotteluvapaalain mukaan työministeriölle kuuluneet tehtävät työ- ja elinkeinoministeriölle. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa vuorotteluvapaalain 23 §:ään tehtäväksi tätä tarkoittavan muutoksen.

Lakialoite

Valiokunta ehdottaa vuorotteluvapaalain 5 §:n hyväksyttäväksi hallituksen esittämässä muodossa. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite LA 26/2007 vp ehdotetaan hylättäväksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 26/2007 vp hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Laki

vuorotteluvapaalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 2002 annetun vuorotteluvapaalain (1305/2002) 3, 5, 7, 8, 9 ja 10 §, 15 §:n 3 momentti, 17, 23 ja 25 § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—5 kohta kuten HE)

6) *tilapäisellä työhön paluulla* tilapäistä työsäoloa (*poist.*) vuorotteluvapaan aikana *sen työnantajan työssä, jonka palvelussuhteesta vuorottelija on vuorotteluvapaalla.*

5, 7—10, 15 ja 17 §
(Kuten HE)

23 § (*Uusi*)

Toimeenpanoelimet

Vuorotteluvapaan toimeenpanoa johtaa, ohjaa ja kehittää ylimpänä viranomaisena *työ- ja elinkeinoministeriö*. Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen valvonnan osalta on voimassa, mitä työttömyysturvalaissa ja työttömyyskassalaissa säädetään.

25 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista kos-

keva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2008 aikana.

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Jukka Gustafsson /sd
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
Susanna Haapoja /kesk
Anna-Maja Henriksson /r
Merja Kuusisto /sd
Esa Lahtela /sd

Jari Larikka /kok
Markus Mustajärvi /vas
Katja Taimela /sd
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vas
vjäs. Juha Rehula /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.